

WETSVOORSTEL HOUDENDE AANPASSING VAN HET WETBOEK VAN BURGERLIJKE RECHTSVORDERING IN VERBAND MET DE WIJZIGING VAN HET RECHT OP INZAGE, AFSCHRIFT OF UITTREKSEL VAN BESCHIEDEN

Wij Beatrix, bij de gratie Gods, Koningin der Nederlanden, Prinses van Oranje-Nassau, enz. enz. enz.

Allen, die deze zullen zien of horen lezen, saluut! doen te weten:

Alzo Wij in overweging genomen hebben, dat het wenselijk is om in het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering het recht op inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking te wijzigen om de waarheidsvinding te vergemakkelijken;

Zo is het, dat Wij, de Raad van State gehoord, en met gemeen overleg der Staten-Generaal, hebben goedgevonden en verstaan, gelijk Wij goedvinden en verstaan bij deze:

ARTIKEL I

Het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering wordt als volgt gewijzigd:

A

In de negende afdeling van de tweede titel van het eerste Boek wordt na artikel 162 een nieuwe paragraaf ingevoegd, luidende:

§ 3a. Inzage, afschrift of uittreksel van bescheiden

Artikel 162a

1. Degene die partij is bij een rechtsbetrekking, is gerechtigd tot inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden aangaande die rechtsbetrekking jegens degene die deze bescheiden tot zijn beschikking heeft. Degene die gerechtigd is tot inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden, draagt de met het verschaffen samenhangende kosten.

2. Degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft, is verplicht daarvan inzage, afschrift of uittreksel te verschaffen, tenzij:

- a. diegene een verschoningsrecht als bedoeld in artikel 165, tweede of derde lid, toekomt; of
- b. daarvoor gewichtige redenen zijn.

Artikel 162b

1. De rechter kan, op verzoek van de daartoe ingevolge artikel 162a, eerste lid, gerechtigde, degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft tot het verschaffen van inzage, afschrift of uittreksel daarvan veroordelen.
2. Het verzoek wordt gedaan aan de rechter die vermoedelijk bevoegd zal zijn van de zaak over de rechtsbetrekking, indien deze aanhangig wordt gemaakt, kennis te nemen of aan de rechter tot wiens absolute bevoegdheid de zaak behoort en binnen wiens rechtsgebied degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft, woonachtig is of verblijft. Indien de zaak door de kantonrechter moet worden behandeld en beslist, wordt het verzoek gedaan aan de kantonrechter. De rechter beoordeelt summierlijk of hij absoluut bevoegd is en of de zaak door de kantonrechter moet worden behandeld en beslist.
3. Indien over de rechtsbetrekking reeds een geding aanhangig is, wordt het verzoek gedaan aan de rechter waar het geding aanhangig is.
4. Het verzoekschrift houdt in:
 - a. de aard en het beloop van de vordering;
 - b. de gronden van het verzoek;
 - c. de aanduiding van de bescheiden waarvan inzage, afschrift of uittreksel wordt verzocht;
 - d. de naam en woonplaats van degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft; en
 - e. de naam en de woonplaats van de wederpartij bij de rechtsbetrekking of de redenen waarom die wederpartij onbekend is.
5. Op het verzoekschrift wordt niet eerder beschikt dan nadat een behandeling heeft plaatsgevonden, waartoe de verzoeker, degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft en de wederpartij, mits de wederpartij bekend is, worden opgeroepen.
6. De rechter kan de voorwaarden waaronder en de wijze waarop inzage, afschrift of uittreksel wordt verschaft, bepalen. De artikelen 195 en 196 zijn van overeenkomstige toepassing.
7. Voor zover het verzoek wordt toegewezen, is geen hogere voorziening toegelaten.

Artikel 162c

1. In een reeds aanhangig geding over de rechtsbetrekking kan de rechter, op verlangen van een partij die daartoe ingevolge artikel 162a, eerste lid, gerechtigd is, de wederpartij die de bescheiden tot zijn beschikking heeft, tot het verschaffen van inzage, afschrift of uittreksel daarvan veroordelen. Artikel 162b, zesde lid, is van toepassing.
2. Is degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft, geen partij in een reeds aanhangige geding over de rechtsbetrekking, dan kan de rechter diegene, op verlangen van de daartoe ingevolge artikel 162a, eerste lid, gerechtigde, tot het verschaffen van inzage, afschrift of uittreksel daarvan veroordelen. Artikel 162b, vierde tot en met zevende lid, is van overeenkomstige toepassing.

B

Het opschrift van de eerste afdeling van de zevende titel van het derde Boek komt als volgt te luiden:

Afschriften of uittrekselen uit openbare registers door griffiers en andere bewaarders

C

De artikelen 843a en 843b vervallen.

D

Artikel 1019a wordt als volgt gewijzigd:

1. In het eerste lid wordt “artikel 843a” vervangen door: artikel 162a, eerste lid,.

2. Het tweede lid komt als volgt te luiden:

2. De procedures, bedoeld in de artikelen 162b en 162c, kunnen ook betrekking hebben op overlegging van ander bewijsmateriaal dat zich in de macht van de wederpartij bevindt.

3. In het derde lid wordt “Artikel 843a, vierde lid,” vervangen door “Artikel 162a, tweede lid, aanhef en onder b,” en wordt na “de vordering” toegevoegd “of het verzoek”.

E

In artikel 1019h wordt “artikel 843a, eerste lid,” vervangen door “paragraaf 3a van de negende afdeling van tweede titel van het eerste Boek” en wordt na “desgevorderd” toegevoegd “of desverzocht”.

ARTIKEL II

Deze wet treedt in werking op een bij koninklijk besluit te bepalen datum.

Lasten en bevelen dat deze in het Staatsblad zal worden geplaatst en dat alle ministeries, autoriteiten, colleges en ambtenaren wie zulks aangaat, aan de nauwkeurige uitvoering de hand zullen houden.

Gegeven,

De Minister van Justitie,

Memorie van Toelichting

Algemeen

Inhoud en achtergrond van de belangrijkste inhoudelijke wijzigingsvoorstellen

Het wetsvoorstel strekt ertoe het recht op inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking te verruimen. Het geldende recht op afschrift van bescheiden is neergelegd in artikel 843a Rv. Hoewel die bepaling bij de herziening van het burgerlijke procesrecht in 2002 is uitgebreid om partijen ruimere mogelijkheden te geven om de waarheid boven tafel te krijgen, wordt daarvan in de praktijk weliswaar vaker, maar toch nog maar beperkt gebruik gemaakt (Kamerstukken II, 2006-2007, 30 951, nr. 1, p. 16). Een belangrijke reden daarvoor is dat er onduidelijkheid bestaat over de reikwijdte van artikel 843a Rv. Wel duidelijk is dat degene die afschrift van bepaalde bescheiden aangaande een rechtsbetrekking verlangt, bij die rechtsbetrekking partij moet zijn. Niet duidelijk is of degene die de bescheiden bezit en van wie afschrift wordt verlangd eveneens bij die rechtsbetrekking partij moet zijn. In de jurisprudentie wordt die vraag zowel ontkennend als bevestigend beantwoord. Het voorgestelde artikel 162a Rv verduidelijkt dat zowel de wederpartij als derden gehouden zijn afschrift van bescheiden te verschaffen.

Die verduidelijking c.q. verruiming van het recht op inzage biedt voordelen aan partijen. De tijdige opheldering van de feiten draagt bij aan een efficiëntere waarheidsvinding en stelt partijen in staat zich zo goed mogelijk op een procedure voor te bereiden. Partijen kunnen zo een procedure efficiënter voeren. De verwachting is gerechtvaardigd dat (potentiële) partijen procedures op basis van een feitelijk goed gefundeerde inschatting kunnen voorkomen, althans in een vroegtijdig stadium kunnen beëindigen als zij kunnen beschikken over alle relevante informatie. Bijgevolg biedt het voorgestelde recht op afschrift van bescheiden ook voordelen aan de rechtspraak: verhoging van efficiency, betere stroomlijning, versnelling en kostenbesparing. Vermoedelijk kan de rechter ook kwalitatief gezien betere uitspraken doen als de feiten duidelijk zijn.

Het onderhavige wijzigingsvoorstel dient verder de “equality of arms”. Voorkomen wordt dat een informatie asymmetrie ontstaat doordat de ene partij wel en de andere partij niet beschikt over informatie die voor de beoordeling van het geschil relevant is. Daarmee draagt het wetsvoorstel bij aan het in artikel 6 van het EVRM tot uitdrukking gebrachte beginsel van een “fair trial”, waarvan de “equality of arms” onderdeel uitmaakt.

Het voorgestelde recht op afschrift van bescheiden (artikel 162a Rv) hoort bij de bewijsmiddelen. Het wordt dienovereenkomstig bij de wettelijke regeling van de bewijsmiddelen opgenomen in een nieuwe paragraaf 3a van de negende afdeling van de tweede titel van het eerste boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering.

Op grond van het bestaande artikel 843a lid 4 Rv kan geen beroep op het recht worden gedaan als redelijkerwijs kan worden aangenomen dat een behoorlijke rechtsbedeling ook zonder verschaffing van afschrift van de bescheiden is gewaarborgd. Het recht op afschrift van bescheiden

lijkt daarmee ondergeschikt te zijn aan andere bewijsmiddelen, waaronder het (voorlopige) getuigenverhoor en het (voorlopig) deskundigenbericht. Het wetsvoorstel brengt daarin verandering. Buiten twijfel wordt gesteld dat het recht op afschrift van bescheiden niet langer een soort ultimatum remedium is, maar op gelijke voet met andere bewijsmiddelen staat. De voorgestelde regeling kan dan ook een goed alternatief zijn voor tijdrovende en kostbare (voorlopige) getuigenverhoren, die geen betere garantie voor waarheidsvinding bieden. In de regel zal het verschaffen van afschrift van bescheiden ook eenvoudiger zijn dan het gelasten van een (voorlopig) deskundigenbericht. Als de ruimte wordt benut die het wetsvoorstel biedt, dan zal in de rechtspraak waarschijnlijk minder vaak van (voorlopige) getuigenverhoren en (voorlopige) deskundigenberichten gebruik hoeven te worden gemaakt. Het rechterlijke apparaat wordt hierdoor minder zwaar belast met alle, hiervoor al aangestipte, voordelen van dien.

Het recht op afschrift van bescheiden wordt verruimd, maar is niet absoluut. Op grond van artikel 843a, derde lid, Rv is degene die uit hoofde van zijn ambt, beroep of betrekking tot geheimhouding verplicht is, niet gehouden afschrift van bescheiden te verschaffen, indien de bescheiden uitsluitend uit dien hoofde tot zijn beschikking staan. Ook gewichtige redenen kunnen blijkens het vierde lid aan het delen van informatie in de weg staan. In de voorgestelde wettelijke regeling wordt daaraan nog een op artikel 165, tweede lid, onderdeel a, Rv gebaseerd familiaal verschoningsrecht toegevoegd. Evenals een getuige kan degene van wie wordt verlangd dat afschrift van bescheiden wordt verschaft, zich dus verschonen als het de (vroegere) echtgenoot dan wel de (vroegere) geregistreerde partner van een partij, de bloed- of aanverwanten van een partij of van de echtgenoot of geregistreerde partner van een partij, tot in de tweede graad ingesloten, betreft, tenzij de partij in hoedanigheid optreedt. In de voorgestelde wettelijke regeling wordt daaraan voorts een op artikel 165, derde lid, Rv gebaseerde regel toegevoegd die uitdrukking geeft aan het “nemo tenetur – beginsel”. Degene die bescheiden tot zijn beschikking heeft, behoeft geen inzage te verschaffen als hij daarmee een strafrechtelijke veroordeling voor een misdrijf over zichzelf en/of andere in de wet genoemde personen zou kunnen afroepen. De voorgestelde formulering brengt met zich mee dat als sprake is van een verschoningsrecht geen beroep op gewichtige redenen meer behoeft te worden gedaan, die aan het verschaffen van in bescheiden vervatte informatie in de weg staan. Bovendien sluiten de wettelijke regelingen van de verschillende bewijsmiddelen daardoor beter op elkaar aan.

Er is van de gelegenheid gebruik gemaakt om de redactie van het voorgestelde artikel 162a, eerste lid, Rv te stroomlijnen ten opzichte van het geldende artikel 843a, eerste lid, Rv, zonder dat daarmee overigens een inhoudelijke wijziging is beoogd. De zinsnede “rechtmatig belang” is vervallen. Op grond van artikel 3:303 BW komt niemand een rechtsvordering toe zonder voldoende belang. Het spreekt voor zich dat het daarbij om een rechtmatig belang gaat. Ook wordt, net zo min als in artikel 22 Rv, nog langer uitgeschreven dat onder bescheiden mede worden verstaan: op een gegevensdrager aangebrachte gegevens. Zeker in het huidige tijdgewricht is dat vanzelfsprekend. Verder is de zinsnede “bescheiden te zijner beschikking hebben” vervangen door het meer eigentijdse “bescheiden tot zijn beschikking hebben”. De laatstgenoemde zinsnede kan bovendien zo worden

geïnterpreteerd dat de zinsnede “bescheiden onder zijn berusting hebben” eveneens wordt bestreken. De laatstgenoemde zinsnede komt dan ook niet terug in de voorgestelde bepaling. Ten slotte wordt niet meer gesproken over “een rechtsbetrekking waarin hij of zij voorgangers partij zijn”. Volstaan wordt met de zinsnede “partij bij een rechtsbetrekking”. Daaronder zijn ook begrepen degenen die met zo'n partij op een lijn mogen worden gesteld (zie ook de toelichting op artikel 162a, eerste lid).

Uitoefening van het recht op afschrift van bescheiden

Op het recht op in bescheiden vervatte informatie kan zowel in als buiten rechte een beroep worden gedaan. Als betrokkenen tegen de achtergrond van de voorgestelde regeling onderling tot een vergelijk komen, hoeft er helemaal geen rechter aan te pas te komen.

Zo nodig kan het recht op informatie in rechte worden afgedwongen. Het huidige artikel 843a Rv, waar alleen wordt gesproken over “het vorderen” van afschrift van bescheiden, lijkt te suggereren dat dat recht alleen in een dagvaardingsprocedure (een bodemprocedure of een kort geding) kan worden ingeroepen. Artikel 162b Rv brengt daarin verandering. Net als bij een voorlopig getuigenverhoor en een voorlopig deskundigenbericht kan het recht in een afzonderlijke, daarop toegespitste verzoekschriftprocedure worden geëffectueerd. Die verzoekschriftprocedure kan niet alleen worden aangespannen voordat de zaak over de rechtsbetrekking, waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verlangd, aanhangig is gemaakt. De verzoekschriftprocedure kan ook worden aangespannen terwijl het geding over de rechtsbetrekking, waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verlangd, al aanhangig is. Degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft, kan ook partij zijn bij de rechtsbetrekking, waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verzocht, maar dit hoeft niet. Het kan ook gaan om bescheiden die een derde tot zijn beschikking heeft.

Het kan dus voorkomen dat er al een procedure aanhangig is over de rechtsbetrekking, waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verlangd. Het voorgestelde artikel 162c, eerste lid, Rv maakt het mogelijk dat de rechter in zo'n procedure om tijd en kosten te besparen een verzoek respectievelijk een vordering van de ene partij strekkende tot afschrift van bescheiden bij de andere partij kan toewijzen. Artikel 162c, tweede lid, Rv maakt het mogelijk om een derde die beschikking heeft over bescheiden waarop aanspraak wordt gemaakt in een reeds aanhangige procedure te betrekken om afschrift van bescheiden te verkrijgen.

Als de route van artikel 162c Rv wordt gekozen, dan hoeft geen afzonderlijke verzoekschriftprocedure te worden aangespannen om een afschrift van bescheiden te verkrijgen die gaan over de rechtsbetrekking waarover al een zaak aanhangig is, maar kan elke partij dit in de procedure verzoeken, bijvoorbeeld in de dagvaarding of in enige conclusie of akte. Wel mag van degene die het verzoek doet, worden verwacht dat hij dit op schrift stelt, mede in het licht van de informatie die het verzoek moet bevatten ingevolge het voorgestelde artikel 162b, vierde lid, Rv. Het moet desalniettemin mogelijk blijven om ook een zelfstandige verzoekschriftprocedure aan te spannen. Daaraan kan bijvoorbeeld behoefte bestaan, wanneer een partij pro forma hoger beroep heeft ingesteld, waarbij de wederpartij op lange termijn is gedagvaard, omdat de partij die in appel is

gegaan voor het opstellen van de grieven eerst nog afschrift van bepaalde bescheiden wenst te verkrijgen.

De artikelen 162b, eerste lid, en 162c Rv bepalen, evenals artikel 186 Rv (voorlopig getuigenverhoor) en 202 Rv (voorlopig deskundigenbericht), dat de rechter afschrift van bescheiden kan bevelen. De rechter moet dus een afweging maken. Het recht op afschrift van bescheiden zal worden afgewezen, wanneer toewijzing in strijd is met de goede procesorde of daartegen andere zwaarwichtige bezwaren bestaan dan wel misbruik van recht behelst. De rechter zal in de afweging kunnen betrekken of het verzoek dan wel de vordering proportioneel is gelet op het doel dat daarmee wordt nagestreefd.

Artikel 162b, zesde lid, Rv bepaalt dat de rechter – zo nodig – de voorwaarden waaronder en de wijze waarop inzage, afschrift of uittreksel moet worden verschaft, kan bepalen. Artikel 162c Rv verklaart artikel 162b, zesde lid, Rv van overeenkomstige toepassing. De rechter heeft bijvoorbeeld de mogelijkheid om partijen tot geheimhouding te verplichten of om te bepalen dat niet de wederpartij maar een derde, bijvoorbeeld een gemachtigde van de wederpartij of een onafhankelijke deskundige, van de in de bescheiden vervatte informatie kennis neemt om deze te selecteren alvorens afschrift te verschaffen aan degene die daarop aanspraak maakt. Het huidige artikel 843a, tweede lid, Rv biedt de rechter al een vergelijkbare mogelijkheid.

Volledigheidshalve zij op deze plaats nog opgemerkt dat het voorgestelde recht op inzage, afschrift of uittreksel van bescheiden de in de praktijk ontwikkelde mogelijkheid conservatoir beslag tot afgifte op bescheiden te leggen om daarvan een afschrift ter bescherming van bewijs ex artikel 730 Rv te verkrijgen, onverlet laat. Voor het verkrijgen van inzage, afschrift of uittreksel van de beslagen bescheiden is vervolgens telkens een rechterlijke machtiging vereist. Wordt het beslag achteraf onrechtmatig geoordeeld, dan is de beslaglegger in beginsel schadeplichtig.

Kosten

Met name in Angelsaksische rechtsstelsels, in het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten van Amerika, bestaan ruime mogelijkheden voor bewijsgaring voor en tijdens een procedure. In de rechtswetenschappelijke literatuur is er op gewezen dat zo'n "discovery" c.q. "disclosure of document" tot hoge kosten aanleiding kan geven.

Het risico dat de uitbreiding van het recht op afschrift van bescheiden tot forse kosten aanleiding kan geven, wordt onderkend. Voor het geval betrokkenen over het verschaffen van afschrift van bescheiden onderling tot een vergelijk komen, bepaalt artikel 162a, eerste lid, tweede volzin, Rv, evenals het geldende artikel 843a Rv, dat degene die informatie verlangt, de met het verschaffen samenhangende kosten dient te dragen. Als het recht op afschrift van bescheiden in rechte wordt afgedwongen, geldt dit niet. De artikelen 162b, zesde lid, en 162c, Rv verklaren voor dat geval de artikelen 195 en 196 Rv van overeenkomstige toepassing. Artikel 195 regelt de kostenbegroting en

het te deponeren voorschot ingeval van een deskundigenbericht. Toegespitst op het recht op afschrift van bescheiden kan de rechter, ambtshalve of op verzoek van partijen, een begroting van de met de discovery samenhangende kosten kan verlangen van degene ten laste van wie de kosten feitelijk vallen. Uitgangspunt is dat de eisende partij als voorfinancier optreedt. Onder omstandigheden kan de rechter het voorschot ten laste van de gedaagde partij brengen. Er wordt geen voorschot opgelegd bij on- en minvermogen. Op grond van artikel 196 kan aan het deponeren van het voorschot eventueel een termijn kan worden verbonden.

Op grond van het voorgestelde artikel 162b, zesde lid, Rv (van overeenkomstige toepassing verklaard in artikel 162c Rv) kan de rechter bovendien de voorwaarden waaronder en de wijze waarop afschrift van bescheiden wordt verschaft, bepalen. Op grond daarvan kan de rechter in het verlengde van de van overeenkomstige toepassing verklaarde artikelen 195 en 196 Rv bepalen dat pas inzage behoeft te worden verschaft als een voorschot is voldaan.

Fishing expeditions

In het Verenigd Koninkrijk en de Verenigde Staten wordt weleens misbruik gemaakt van de “discovery” c.q. “disclosure of documents” door te vissen naar informatie waarop helemaal geen recht bestaat. In dat verband wordt gesproken over “fishing expeditions”.

Om “fishing expeditions” te voorkomen, is een beroep op het recht op afschrift van bescheiden aan de nodige voorwaarden verbonden. Het recht komt alleen toe aan degene die partij is bij een rechtsbetrekking, waarover een geschil is gerezen dan wel wordt verwacht. Dat veronderstelt dat zowel de aanspraak als het mogelijke geschil duidelijk kunnen worden geduid. Verder laat de voorgestelde wettelijke regeling artikel 3:303 BW onverlet. Op grond van die bepaling komt niemand een rechtsvordering toe zonder voldoende belang. Het recht heeft betrekking op bepaalde bescheiden. De bescheiden moeten zo concreet worden geduid dat duidelijk is waarop aanspraak wordt gemaakt. Getoetst moet kunnen worden of degene die daarop aanspraak maakt, ook voldoende belang daarbij heeft. De mogelijkheden voor de rechter om het verschaffen van informatie af te wijzen op grond van verschoningsrechten, gewichtige redenen, strijd met de goede procesorde en de mogelijkheid om de voorwaarden waaronder en de wijze waarop verschaffing van informatie plaatsvindt te bepalen, bieden voldoende waarborgen om fishing expeditions tegen te gaan.

In de in het licht van het vorenstaande vermoedelijk spaarzame gevallen waarin toch een ongeoorloofde fishing expedition heeft plaatsgevonden, kan degene die daardoor schade heeft geleden, deze op grond van het huidige recht verhalen. Dat de schade zich niet steeds even eenvoudig laat bepalen, doet daaraan niets af.

Voorgeschiedenis, advisering over het recht op afschrift van bescheiden en consultatie van het wetsvoorstel

W.D.H. Asser, H.A. Groen en J.B.M. Vranken m.m.v. I.N. Tzankova, hebben in het eindrapport "Uitgebalanceerd" van 2006, dat de neerslag vormt van een fundamentele herbezinning op het Nederlandse burgerlijk procesrecht, gepleit voor een uitbreiding van informatieverstopping in civiele zaken. De minister van Justitie heeft het eindrapport "Uitgebalanceerd" bij brief van 5 februari 2007 aan de Tweede Kamer gezonden. Bij die gelegenheid is de Tweede Kamer ook bericht dat gebruik wordt gemaakt van de expertise en de bereidheid van de Adviescommissie om over de informatieverstopping in civiele zaken te adviseren (Kamerstukken II, 2006-2007, 30 951, nr. 1, p. 16). De Adviescommissie heeft 14 juli 2008 advies uitgebracht. Op basis van het advies is een wetsvoorstel opgesteld dat met de Adviescommissie is besproken en naar aanleiding daarvan op onderdelen nog is aangepast.

PM consultatie.

Gevolgen van het wetsvoorstel voor rechterlijke macht en administratieve lasten van het bedrijfsleven

Het recht op afschrift van bescheiden wordt uitgebreid. De verwachting is dat meer van de bevoegdheid gebruik zal worden gemaakt, maar een excessief gebruik van de uitgebreide mogelijkheden ligt, gelet op de daaraan gestelde eisen niet in de lijn der verwachting.

Het recht op afschrift van bescheiden kan een betrekkelijk snel, goedkoop en betrouwbaar alternatief zijn voor (voorlopige) getuigenverhoren. In de regel zal het verschaffen van afschrift van bescheiden ook eenvoudiger zijn dan het gelasten van (voorlopig) deskundigenberichten. Onder omstandigheden kan het zelfs een alternatief zijn voor (voorlopige) plaatsopnemingen. Als de ruimte wordt benut die het wetsvoorstel biedt, dan zal in de rechtspraak waarschijnlijk minder vaak van (voorlopige) getuigenverhoren, (voorlopige) deskundigenberichten en (voorlopige) plaatsopnemingen gebruik hoeven te worden gemaakt.

Het gerechtelijke apparaat zal per saldo minder zwaar kunnen worden belast, omdat bewijs op een efficiëntere wijze kan worden vergaard. De verwachting is dan ook gerechtvaardigd dat het aangepaste recht op afschrift van bescheiden aanleiding geeft tot een verhoging van efficiency, betere stroomlijning, versnelling en kostenbesparing.

Het wetsvoorstel introduceert geen nieuwe informatieverplichtingen jegens de overheid. Het voorstel brengt dan ook geen administratieve lastenverzwaring met zich mee.

Artikelen

Artikel I

A

Het recht op afschrift van bescheiden wordt geregeld in de nieuwe artikelen 162a tot en met 162c Rv. De bepalingen zijn ondergebracht in de nieuwe paragraaf 3a van de negende afdeling van de tweede titel van het eerste Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Het recht op afschrift van bescheiden staat dan bij de wettelijke regeling van de bewijsmiddelen waarbij in de uitwerking van het recht aansluiting is gezocht.

Artikel 162a Rv

In het voorgestelde artikel 162a, eerste lid, eerste volzin, Rv is bepaald dat degene die partij bij een rechtsbetrekking is, gerechtigd is tot inzage, afschrift of uittreksel van bepaalde bescheiden aangaande die rechtsbetrekking van degene die deze bescheiden tot zijn beschikking heeft.

Onder “een rechtsbetrekking” worden alle burgerrechtelijke betrekkingen tussen private partijen verstaan. Daaronder vallen vanzelfsprekend overeenkomsten tussen partijen, maar ook verbintenissen uit ongerechtvaardigde verrijking en onverschuldigde betaling. De verbintenis uit onrechtmatige daad levert eveneens een rechtsbetrekking op (Vgl. MvT, Parlementaire Geschiedenis, Herziening Rechtsvordering, p. 554). Artikel 1019a Rv bepaalt het laatste met zoveel woorden voor een inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht. Nadrukkelijk opgemerkt zij dat uit die laatstgenoemde bepaling niet a contrario kan worden afgeleid dat artikel 162a Rv niet van toepassing is bij een andere onrechtmatige daad dan een inbreuk op een intellectueel eigendomsrecht.

Het bestaan van een rechtsbetrekking behoeft nog niet in rechte vast te staan. Het al dan niet bestaan van een rechtsbetrekking en/of de inhoud en omvang daarvan kunnen juist de inzet van het (ophanden zijnde) geding zijn. De uitkomst daarvan is mede afhankelijk van de feiten die op dat moment vaak nog niet geheel helder zijn. Dat is precies de reden dat afschrift van bescheiden wordt verlangd. In voorkomend geval kan een gerechtelijke procedure zelfs geheel worden vermeden als de feiten helder zijn.

De zinsnede “partij bij een rechtsbetrekking” moet in het licht van het vorenstaande ruim worden uitgelegd. Met een partij wordt gelijk gesteld: degene die bij de rechtsbetrekking een zodanig belang heeft dat hij met een partij op één lijn kan worden gesteld. Duidelijk is dan dat degene die zich in een (ophanden zijnde) procedure op het standpunt stelt dat er helemaal geen rechtsbetrekking bestaat waarbij hij partij is, aanspraak kan maken op afschrift van bescheiden waarmee dit kan worden aangetoond (om een eventuele procedure te vermijden, voortijdig te beëindigen of een tegen hem gerichte vordering afgewezen te krijgen). En ook, dat degene die blijkens de overgelegde informatie of zelfs het uiteindelijke rechterlijk oordeel in de hoofdzak ten onrechte meende partij te

zijn bij een rechtsbetrekking, niet per se helemaal geen aanspraak mocht maken op afschrift van bescheiden.

Onder “bescheiden” worden schriftelijke stukken verstaan, waaronder - maar niet beperkt tot - ondertekende geschriften, betalingsopdrachten, bankafschriften, salarisoverzichten en computeruitdraaien. De wet bepaalt, anders dan het geldende artikel 843a, eerste lid, tweede volzin, Rv maar gelijk het geldende artikel 22 Rv, niet meer met zoveel woorden dat onder “bescheiden” ook op een gegevensdrager opgeslagen gegevens vallen. Dat lijkt in het huidige tijdgewricht een overbodige mededeling. Het recht op afschrift van bescheiden strekt zich ook uit tot gegevens op een diskette of cd-rom, foto's, films, DVD's, geluidsbanden en computerbestanden. De term “bescheiden” moet dus nadrukkelijk ruim worden uitgelegd. Ook gegevens die ergens op de harde schijf van een computer zijn opgeslagen en die eerst nog moeten worden opgespoord, kunnen daaronder ressorteren.

Artikel 162a, eerste lid, eerste volzin, Rv bepaalt verder dat slechts inzage mag worden verlangd in “bepaalde bescheiden”. Wat onder die term – die ook voorkomt in artikel 22 Rv en het vigerende artikel 843a Rv – precies moet worden begrepen, hangt af van de concrete omstandigheden van het geval. In zijn algemeenheid geldt dat duidelijk moet worden aangegeven ten aanzien van welke bescheiden inzage wordt verlangd. De vermoedelijke inhoud en strekking van de bescheiden behoeft niet te worden gespecificeerd. Wel zal moeten worden aangegeven, waarom verwacht wordt dat die bescheiden relevant zijn voor het gerezen dan wel (mogelijk) te verwachten geschil.

Degene van wie afschrift van bescheiden wordt verlangd, moet de bescheiden “tot zijn beschikking hebben”. Er kan geen afschrift van bescheiden worden verschaft als de aangesprokene de bescheiden niet tot zijn beschikking heeft. Van “tot zijn beschikking hebben” is in elk geval sprake, wanneer de aangesprokene de bescheiden fysiek gezien onder zich heeft. Denkbaar is dat de aangesprokene de bescheiden niet fysiek onder zich heeft, omdat deze zich bij een derde bevinden, maar dat hij daarover wel eenvoudig de beschikking kan krijgen. De zinsnede “tot zijn beschikking hebben” moet zo ruim worden uitgelegd dat de aangesprokene ook in dat geval gehouden is om de bescheiden bij de derde op te vragen. Dat veronderstelt natuurlijk wel dat hij daarop ook recht heeft en er dus daadwerkelijk aanspraak op kan maken.

Er moet inzage, afschrift of uittreksel van bescheiden worden verschaft. Onder “inzage” van bescheiden wordt overeenkomstig normaal taalgebruik verstaan: inzien van de bescheiden ter kennisneming. Onder “afschrift” wordt verstaan een kopie of letterlijke weergave van het gehele oorspronkelijke stuk. Onder “uittreksel” wordt verstaan een afschrift van een gedeelte van het oorspronkelijke stuk. Als degene aan wie inzage, afschrift of uittreksel moet worden gegeven, behoefte heeft aan deskundige bijstand, dan dient hem daartoe gelegenheid te worden geboden. De rechter kan dit eventueel uitdrukkelijk bepalen met gebruik van artikel 162a, zesde lid, Rv.

Het spreekt voor zichzelf dat afschrift van bescheiden mag worden verlangd van de wederpartij bij de rechtsbetrekking. Het kan bescheiden betreffen, waarbij degene die inzage verlangt en degene die wordt aangesproken, allebei als partij betrokken zijn. Denk aan een onderling gewisselde correspondentie. Het kan echter ook bescheiden betreffen waarbij degene die inzage

verlangt, niet als partij betrokken is, bijvoorbeeld een door de wederpartij met een derde gesloten overeenkomst. Ook die bescheiden kunnen van belang zijn voor de beoordeling van het voorliggende (bestaande of mogelijk te verwachten) geschil.

Op het afschrijfrecht kan ook een beroep worden gedaan jegens een derde. In artikel 162a, eerste lid, eerste volzin, Rv wordt namelijk niet bepaald dat degene van wie de bescheiden worden verlangd zelf bij de rechtsbetrekking partij moet zijn. Met de mogelijkheid om afschrift van bescheiden van derden te verlangen, worden het verschaffen van informatie en het horen van getuigen nog verder gelijkgeschakeld. Het zou vreemd zijn als een derde wel als getuige kan worden gehoord, maar de informatie uit de bescheiden waarop zijn verklaring vaak mede zal zijn gestoeld, niet kan worden verkregen.

Voor de goede orde zij nog opgemerkt dat als inderdaad een derde (en niet de wederpartij) wordt aangesproken, van degene die afschrift van bescheiden verlangt wel mag worden verwacht dat hij aangeeft (1) waarom die derde wordt aangesproken en (2) waarom die derde - naar verwachting - over relevante informatie beschikt.

Degene die aanspraak maakt op in de bescheiden vervatte informatie, dient blijkens de tweede volzin van artikel 162a, eerste lid, Rv de daarmee samenhangende kosten, waaronder tevens uit het opsporen van de gegevens voortvloeiende kosten vallen, te dragen. De kosten moeten worden vergoed aan degene ten laste van wie de kosten zijn gevallen. De tweede volzin van artikel 162a, eerste lid, Rv laat artikel 6:96 BW onverlet. Dat betekent dat de redelijke kosten die zijn gemaakt door degene die informatie verlangt, als voor vergoeding in aanmerking komende vermogensschade worden aangemerkt. Voorzover degene die de informatie verlangt, een recht op schadevergoeding toekomt, kunnen de kosten aldus worden verhaald.

Artikel 162a, tweede lid, onder a, voorziet in een verschoningsrecht als bedoeld in artikel 165, tweede en derde lid. Artikel 165, tweede lid, onder a, bevat een familiaal verschoningsrecht. Degene van wie wordt verlangd dat afschrift van bescheiden wordt verschaft, kan zich verschonen als het de (vroegere) echtgenoot dan wel de (vroegere) geregistreerde partner van een partij, de bloed- of aanverwanten van een partij of van de echtgenoot of geregistreerde partner van een partij, tot in de tweede graad ingesloten, betreft, tenzij de partij in hoedanigheid optreedt. Artikel 165, tweede lid, onder b, bevat evenals het artikel 843a, derde lid, een functioneel verschoningsrecht. Degene van wie wordt verlangd dat afschrift van bescheiden wordt verschaft, kan zich verschonen als hij uit hoofde van ambt, beroep of betrekking tot geheimhouding is verplicht en de bescheiden uit dien hoofde tot zijn beschikking staan. Artikel 165, derde lid, ten slotte, is een uitvloeisel van het strafrechtelijke "nemo tenetur – beginsel". Degene van wie wordt verlangd dat afschrift van bescheiden wordt verschaft, kan zich daaraan onttrekken als daarmee een strafrechtelijke veroordeling voor een misdrijf over hemzelf of genoemde andere personen dreigt te worden afgeroepen.

Artikel 162a, tweede lid, onder b, bepaalt dat degene die bescheiden tot zijn beschikking heeft, niet gehouden is afschrift van bescheiden te verschaffen, indien daarvoor gewichtige redenen bestaan. De zinsnede "gewichtige redenen" komt ook voor in artikel 22 Rv en artikel 843a Rv. In de toelichting bij de laatstgenoemde bepaling is er op gewezen dat daarbij in de eerste plaats moet

worden gedacht aan vertrouwelijke informatie betreffende seksuele geaardheid, medische status en financiële positie. Ook kan het, volgens de toelichting bij die bepaling, gaan om vertrouwelijke bedrijfsinformatie.

In de wet zijn doelbewust geen belangen gespecificeerd die in ieder geval in de overweging zouden moeten worden betrokken. Evenmin is gespecificeerd welk gewicht aan bepaalde belangen zou moeten worden toegekend. De belangen die in ogenschouw moeten worden genomen en het gewicht dat daaraan moet worden toegekend, worden ingegeven door de concrete omstandigheden van het geval. De variatieruimte is onbegrensd. Daarom wordt de invulling van wat als gewichtige redenen moet worden beschouwd die aan de waarheidsvinding in de weg staan, aan de rechtspraak overgelaten.

Artikelen 162b en 162c Rv

De artikelen 162b en 162c Rv hebben betrekking op de situatie dat voor de rechter een beroep wordt gedaan op het recht op afschrift van bescheiden. In het algemeen deel is al aangegeven dat de rechter over een discretionaire bevoegdheid beschikt om het beroep al dan niet te honoreren. Daarmee wordt aansluiting gezocht bij de redactie van artikel 186 Rv (voorlopig getuigenverhoor) en 202 Rv (voorlopig bericht of verhoor van deskundigen respectievelijk de voorlopige plaatsopneming en bezichtiging). Uit de jurisprudentie van de Hoge Raad die is geweest tegen de achtergrond van de artikelen 186 en 202 Rv mag worden afgeleid dat de vordering c.q. het verzoek om informatie moet worden afgewezen, wanneer toewijzing in strijd is met de goede procesorde of daartegen andere zwaarwichtige bezwaren bestaan (vgl. HR 29 maart 1985, NJ 1986, 242; Enka/Dupont en HR 11 februari 2005, NJ 2005, 442; Frog People Mover/Floriade) dan wel misbruik van recht behelst (vgl. HR 8 februari 1987, NJ 1988, 1; Slingerland/Amsterdam, HR 19 februari 1993, NJ 1994, 345; Van de Ven/Pierik en HR 11 februari 2005, NJ 2005, 442; Frog People Mover/Floriade).

Op grond van het voorgestelde artikel 162b, eerste lid, Rv kan de rechter degene die bescheiden aangaande een rechtsbetrekking tot zijn beschikking heeft, veroordelen inzage, afschrift of uittreksel te verschaffen. Degene die de bescheiden tot zijn beschikking heeft, kan partij zijn bij de rechtsbetrekking waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verzocht. Het kan echter ook een derde zijn die geen partij is bij de rechtsbetrekking.

In artikel 162b, eerste lid, Rv wordt bepaald dat een beroep op het recht op afschrift van bescheiden, net als bij een voorlopig getuigenverhoor en voorlopig deskundigenbericht, geschiedt door het indienen van een verzoekschrift. Het betreft een zelfstandige verzoekschriftprocedure waarop de derde titel van het eerste Boek van Burgerlijke Rechtsvordering van toepassing is. De overige leden bevatten enkele aanvullende regels die zijn ontleend aan de artikelen 187 en 188, tweede lid, Rv (voorlopig getuigenverhoor), de artikelen 203 en 204, tweede lid, Rv (voorlopig deskundigenbericht) en artikel 843a, tweede lid, Rv (exhibitieplicht).

Artikel 162b, tweede en derde lid, Rv geeft antwoord op de vraag welke rechter bevoegd is (vgl. m.n. artikel 187, eerste en tweede lid, Rv). Het tweede lid heeft betrekking op de situatie dat er nog geen zaak aanhangig is gemaakt over de rechtsbetrekking waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verlangd. Het derde lid heeft betrekking op de situatie dat er wel al zo'n geding aanhangig is gemaakt.

In artikel 162b, vierde lid, wordt de inhoud van het verzoekschrift nader geduid (vgl. artikel 187, derde lid, en artikel 203, tweede lid). Het vierde lid, onder b, bepaalt nadrukkelijk dat de ook gronden voor het verzoek in het verzoekschrift moeten worden behandeld.

Artikel 162b, vijfde lid, bepaalt dat de degene die over de bescheiden beschikt, steeds moet worden gehoord. Ook de wederpartij bij de rechtsbetrekking moet, tenzij onbekend, worden gehoord (vgl. artikel 187, vierde lid, en artikel 203, derde lid).

Op grond van artikel 162b, zesde lid, kan de rechter - zo nodig – de voorwaarden waaronder en de wijze waarop inzage, afschrift of uittreksel zal worden verschaft, bepalen. Artikel 843a, tweede lid, Rv voorziet in een vergelijkbare regeling. De rechter kan onder meer van die bevoegdheid gebruik maken om te voorkomen dat vertrouwelijke informatie op straat komt te liggen, door – bij wijze van voorbeeld – partijen tot geheimhouding te verplichten ex artikel 29 Rv. Ook is het mogelijk dat de rechter beveelt dat een onafhankelijke derde recht op inzage heeft en dat hij aan de verzoeker slechts inzage, afschrift of uittreksel mag verschaffen ten aanzien van bepaalde in de beschikking geduide informatie en dat andere informatie geheim moet blijven.

Artikel 162b, zevende lid, ten slotte, sluit hoger beroep uit ingeval het verzoek tot afschrift van bescheiden wordt toegewezen (vgl. artikel 188, tweede lid, en artikel 204, tweede lid). Tegen geheel of gedeeltelijke afwijzing van het verzoek staat dus wel een hogere voorziening open. Het appelverbod voor een toewijzende beslissing is overigens niet absoluut. Appel en cassatie kunnen worden ingesteld, wanneer de rechter met zijn beslissing buiten het toepassingsgebied van de betreffende bepaling is getreden, de bepaling ten onrechte dan wel met verzuim van essentiële vormen heeft toegepast dan wel ten onrechte buiten toepassing heeft gelaten (vgl. HR 29 maart 1985, NJ 1986, 242; Enka/Dupont, r.o. 3.2).

Het kan voorkomen dat er al een verzoekschrift- of dagvaardingsprocedure aanhangig is over de rechtsbetrekking waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verlangd. Het voorgestelde artikel 162c, eerste lid, Rv bepaalt dat de rechter in zo'n procedure om tijd en kosten te besparen een verzoek respectievelijk een vordering van de ene partij strekkende tot afschrift van bescheiden bij de andere partij kan toewijzen. Artikel 19 Rv blijft vanzelfsprekend van toepassing. De wederpartij moet dan ook worden gehoord.

Artikel 162c, tweede lid, Rv regelt hoe in een aanhangig geding ook van een derde afschrift van bescheiden kan worden verkregen, zonder dat hiervoor een afzonderlijk verzoekschriftprocedure behoeft te worden aangespannen. Een verzoek daartoe kan op basis van deze bepaling worden gedaan in de aanhangige procedure, ongeacht of dit een dagvaardings- of een verzoekschriftprocedure is; bijvoorbeeld in de dagvaarding, bij conclusie van antwoord of in enig ander processtuk. Artikel 162b, vierde tot en met zevende lid, Rv is van overeenkomstige toepassing

verklaard om ervoor te zorgen dat een dergelijk verzoek jegens de derde niet met minder waarborgen is omkleed dan wanneer het wel een zelfstandige verzoekschriftprocedure betrof. Dit brengt mee dat ook artikel 162b, zevende lid, over het rechtsmiddelenverbod bij toewijzing van het verzoek van toepassing is.

Een verzoek respectievelijk vordering op grond van artikel 162c, eerste en tweede lid, Rv kan in elke stand van het geding worden gedaan totdat de zaak in staat van wijzen verkeert. Toe- dan wel afwijzing van afschrift van bescheiden op grond van artikel 162c Rv levert een tussenbeschikking respectievelijk -vonnis op al naar het gelang het aanhangige geding een verzoekschrift- dan wel dagvaardingsprocedure betreft. Op grond van artikel 358, vierde lid, respectievelijk 337, tweede lid, Rv kan daartegen telkens eerst hoger beroep worden ingesteld tegelijk met de eindbeslissing, tenzij de rechter anders heeft bepaald. Bijgevolg kan het geding zoveel mogelijk in dezelfde instantie worden uitgeprocedeerd, wat de efficiency ten goede komt.

Artikel 162c, eerste lid en tweede lid, Rv verklaart artikel 162b, zesde lid, Rv ook van overeenkomstige toepassing. Ook in een al aanhangige procedure over de rechtsbetrekking als bedoeld in artikel 162a, eerste lid, Rv waaromtrent afschrift van bescheiden wordt verlangd, kan de rechter daarom de voorwaarden waaronder en de wijze waarop afschrift van bescheiden moet worden verschaft bepalen. Ook de artikelen 195 en 196 Rv betreffende de kostenbegroting en (termijn voldoening) voorschot zijn mitsdien van overeenkomstige toepassing.

Volledigheidshalve zij er nog op gewezen dat ook in hoger beroep en cassatie een beroep op het recht op inzage, afschrift of uittreksel van bescheiden kan worden gedaan. Voor dagvaardingsprocedures zij verwezen naar artikel 353, eerste lid, Rv respectievelijk artikel 418a Rv. Voor verzoekschriftprocedures zij verwezen naar artikel 362 Rv respectievelijk 428a Rv.

De artikelen 162b en 162c Rv laten de bestaande dwangmiddelen onverlet.

B en C

Het geldende recht op afschrift van bescheiden, neergelegd in artikel 843a Rv, wordt geschrapt. Hetzelfde geldt voor artikel 843b Rv op grond waarvan inzage, afschrift of uittreksel van bescheiden kan worden gevorderd die tot bewijs kunnen dienen van een verloren gegaan bewijsmiddel. De regeling die daarvoor in de plaats komt, neergelegd in de paragraaf 3a van de negende afdeling van de tweede titel van het eerste Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering, is namelijk zo ruim vormgegeven dat de materie die thans door de artikelen 843a en 843b Rv wordt bestreken, daardoor geheel wordt afgedekt.

In de eerste afdeling van de zevende titel van het derde Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering resteert dan nog maar een bepaling. Die bepaling ziet op het afleveren van afschriften of uittrekselen uit openbare registers door griffiers en andere bewaarders. Voorgesteld wordt de titel van de afdeling aan te passen, zodat de lading beter wordt gedekt.

D, E en F

Enkele bepalingen uit de vijftiende titel die gaat over rechtspleging in zaken betreffende rechten van intellectuele eigendom bevatten verwijzingen naar het geldende 843a Rv. Het daar voorziene recht op afschrift van bescheiden wordt vervangen door de in dit wetsvoorstel voorgestelde regeling. De verwijzingen zijn aangepast gezien de iets andere opzet van de artikelen uit de nieuwe paragraaf 3a van de negende afdeling van de tweede titel van het eerste Boek van het Wetboek van Burgerlijke Rechtsvordering. Ook is er rekening mee gehouden dat afschrift van bescheiden niet alleen in een dagvaardingsprocedure kan worden gevorderd. In het wetsvoorstel kan daarom ook in een verzoekschriftprocedure worden verzocht.

Artikel II

Het artikel regelt de inwerkingtreding van het wetsvoorstel.